

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไปของชุมชนวัดอมรทวยการาม

2.1 ความเป็นมาและสภาพทั่วไปของชุมชนวัดอมรทวยการาม

ชุมชนวัดอมรทวยการาม หรือเรียกตามภาษาชาวบ้านว่า "วัดใหม่ยามอญ" เป็นชุมชนขนาดกลางในพื้นที่ประมาณ 2 ไร่ ตั้งอยู่สุดถนนอิสรภาพ เลี้ยวเข้าซอยด้านซ้ายมือ อยู่ในแขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร อาณาเขตติดต่อกับ

ทิศเหนือ	ติดกับทางรถไฟสายใต้
ทิศใต้	ติดวัดอมรทวยการาม
ทิศตะวันออก	ติดวัดคุลิตคาราม
ทิศตะวันตก	ติดซอยพรทิพัฒน์และซอยสุศสาคร

เมื่อประมาณ 20 กว่าปีก่อน ที่ดินบริเวณที่เป็นชุมชนในปัจจุบันนั้น เป็นสวนผลไม้ เช่น ส้ม มังคุด ขนุน บริเวณที่เป็นสวนส้ม ที่อยู่ติดกับถนน ซึ่งแยกมาจากถนนอิสรภาพนั้น ได้แบ่งขายเป็นแปลง ๆ ละ 50 ตารางวา และ 100 ตารางวา ในราคาตารางวาละ 200 บาท ในเวลานั้น ส่วนบริเวณสวนมังคุด ขนุน นั้นเป็นที่ของ คุณพระพ่ายพิริยกิจ (เอม หินนะลักษณ์) ซึ่งได้แบ่งให้เช่า ในปี พ.ศ.2530 ที่ดินบริเวณที่ให้เช่านี้ตกมาเป็นของลูกชาย คุณพระพ่ายพิริยกิจ ชาวบ้านจึงต้องเสียค่าหน้าดินกันใหม่ ในราคาตารางวาละ 500 บาท และค่าเช่าที่ตารางวาละ 5 บาท/เดือน ในระยะเวลาของสัญญาเพียง 3 ปี ดังนั้นในชุมชนวัดอมรทวยการามในปัจจุบัน จึงมีทั้งที่ดินที่เป็นของส่วนตัวและที่ดินเช่า โดยมีประชาชน 23.1% ที่เป็นเจ้าของเอง 69.2% ต้องเช่าอยู่ โดยในการเช่านี้มีสองลักษณะคือ เช่าเฉพาะที่ดินแต่ตัวบ้านเป็นของตนเอง กับอีกลักษณะคือเช่าห้องซึ่งเจ้าของบ้านได้ปลูกบ้านในที่เช่าแล้วแบ่งห้องให้เช่าในราคาค่าเช่า 500 - 800 บาท/เดือน อีกประมาณ 7.7% เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ดังตาราง 2.1

ตาราง 2.1 : แสดงกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยของประชากร

เจ้าของเอง	เช่า	อาศัยอยู่	รวม
24	72	8	104
23.1%	69.2%	7.7%	100%

เมื่อมีคนเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น จึงกลายสภาพมาเป็นชุมชนแออัด สภาพทั่วไปนั้นสกปรกเนื่องจากน้ำไม่มีทางระบายออก เวลาฝนตกจึงเฉอะแฉะมาก ชาวบ้านได้นำเศษผ้าที่เหลือจากการเย็บเสื้อผ้ามาถม แล้วนำไม้พาดเป็นทางเดิน ซึ่งถ้าไม้ที่พาดเป็นทางเดินนั้นหักหรือทรุด ก็ต้องเดินย่ำลงไปโคลน นอกจากนี้ชาวบ้านยังทิ้งขยะกันบริเวณหน้าบ้านหรือริมทางรถไฟ ไม่มีการกำจัดที่ถูกต้องลักษณะ (สนิท เกิดศรีพันธุ์ : สัมภาษณ์ 9 มีนาคม 2530)

เดิมนั้นถนนซอยที่แยกจากถนนอิสรภาพเข้ามาในชุมชนนั้น เป็นเพียงสะพานไม้มาจนถึงวัดอมรทายิการาม ต่อมาเจ้าอาวาสวัดอมรทายิการาม "หลวงปู่ธรรมมาพิทกษา" ซึ่งมาเป็นเจ้าอาวาสวัดนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 ได้จัดการหาที่ดินลูกรังมาเททำถนนเพื่อเข้ามาที่วัดโดยใช้แรงงานจากพระและเณรในวัดนั้นเอง นับเป็นครั้งแรกที่มีการพัฒนาชุมชนนี้

หลังจากที่หลวงปู่ธรรมมาพิทกษาค้นที่ดินลูกรังเข้ามาที่วัดแล้ว มหาวิทยาลัยมหิดลซึ่งขณะนั้นมีโครงการที่จะปรับปรุงสภาพทางกายภาพของชุมชนแออัด ได้ยื่นมือเข้ามาช่วย โดยการจัดแบ่งทางเดินในชุมชนให้ แบ่งเป็น 3 ซอย ซอย 1 คือบริเวณที่เป็นที่ส่วนตัว ซอย 2 และซอย 3 เป็นบริเวณที่เป็นที่เช่า ทางมหาวิทยาลัยมหิดล ได้นำไม้และวัสดุอุปกรณ์ในการทำทางเดินมาให้ เพื่อเปลี่ยนทางเดินเก่าที่เป็นไม้พาดบนเศษผ้า มาเป็นสะพานไม้ ในตอนนั้นชาวบ้านร่วมมือกันในการสร้างสะพานเป็นอย่างดี เพราะต้องการความสะดวก นอกจากนั้นวัสดุอุปกรณ์และไม้มาให้แล้ว ทางมหาวิทยาลัยมหิดลยังได้นำดินลูกรังมาโรยต่อจากหน้าวัดอมรทายิการามมาจนถึงบริเวณหน้าชุมชน และทำการจัดตั้งกรรมการชุมชนขึ้น 1 ชุด มีกรรมการ 5 คน โดยการเสนอชื่อของชาวบ้านว่าใครสมควรเป็น เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับทางมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นจุดเริ่มของการมีผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ

หลังจากที่ทางมหาวิทยาลัยมหิดลได้เข้ามาปรับปรุงทางเดินในชุมชนให้แล้ว โดยเปลี่ยนจากทางเดินไม้ที่พาดบนเศษผ้ามาเป็นสะพานไม้ ในปี 2525 ฝ่ายปรับปรุงชุมชนแออัดการเคหะแห่งชาติ ได้มีโครงการปรับปรุงสภาพทางกายภาพ ชุมชนวัดอมรทายิการามขึ้น ในโครงการนี้การเคหะได้เข้ามาปรับปรุงในด้านทางเดิน เปลี่ยนจากสะพานไม้มาเป็นทางเดินซีเมนต์ทั้ง 3 ซอย และปรับปรุงในเรื่องท่อระบายน้ำ และการกำจัดขยะมูลฝอย (รายละเอียดของการปรับปรุงทางเดิน ท่อระบายน้ำ และการกำจัดขยะมูลฝอย จะกล่าวไปในย่อหน้าต่อไป)

สภาพบ้านเรือนในชุมชนนี้ มีความแตกต่างกันอยู่บ้าง คือในซอย 1 ซึ่งเป็นบริเวณที่เจ้าของบ้านมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน บ้านมักจะมีบริเวณและรั้วรอบขอบชิด ถนนหนทางสะอาดกว่าซอย 2 และซอย 3 ซึ่งเป็นบริเวณที่เช่า ซึ่งตามถนนจะเต็มไปด้วยเศษผ้า ขยะ และมีน้ำนองใต้ทางเดิน บ้านเรือนในซอย 2 และซอย 3 ส่วนใหญ่จะไม่มีบริเวณ มีแต่ตัวบ้านและไม่มีรั้วบ้าน แต่ทั้งซอย 1 ซอย 2 และซอย 3 จะปลูกสร้างในลักษณะติด ๆ กัน ทางเดินในชุมชนนี้สามารถเดินติดต่อกันได้ทั้ง 3 ซอย จากซอย 1 สามารถเดินไปออกซอย 2 และจากซอย 2 จะมีถนนแยกไปซอย 3 บริเวณทางเดินเชื่อมระหว่างซอย 2 และซอย 3 มักเป็นที่มั่วสุมของวัยรุ่น

จากสภาพบ้านเรือนที่ติดกันมาก ทำให้เกิดความวิตกกังวลในเรื่องอัคคีภัย เนื่องจากสายไฟฟ้าเก่ามากและบางช่วงสายไฟฟ้าได้ขาดไปบนหลังคาบ้าน ซึ่งทางกรรมการชุมชนได้ติดต่อไปทางการไฟฟ้าให้มาซ่อมแซม แต่จนถึงบัดนี้ก็ยังไม่มีการซ่อมแซมใด ๆ ทั้งสิ้น (ชุดแดงมี : สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2530) ทางกรรมการชุมชนจึงได้จัดหาอุปกรณ์ดับเพลิงประจำชุมชนไว้ เพื่อป้องกันการลุกลามของไฟหากเกิดอัคคีภัยขึ้นในชุมชน (รายละเอียดในเรื่องการจัดหาอุปกรณ์ดับเพลิง จะได้กล่าวในบทที่ 3)

2.2 การคมนาคม

เนื่องจากชุมชนวัดอมรทายการามนี้ เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในชอยแยกจากถนนอิสรภาพ ดังนั้นจึงไม่มีรถประจำทางผ่านหน้าชุมชน จะมีรถประจำทางผ่านบริเวณสี่แยกพรานนก เท่านั้น ส่วนรถประจำทางที่เข้ามาในถนนอิสรภาพมีเพียงสาย 58 ซึ่งวิ่งจากสถานีรถไฟบางกอกน้อย-มีนบุรี เพียงสายเดียว ดังนั้นชาวบ้านต้องใช้วิธีเดินจากชุมชนออกมา แต่ประมาณปีเศษมานี้ได้มีรถมอเตอร์ไซด์รับจ้างเพื่อรับ-ส่งผู้โดยสารขึ้น 2 ชุด คือชุดที่จะรับคนในชุมชนออกไปส่งข้างนอก โดยจะใส่เสื้อกั๊กสีแดงและชุดที่รับคนจากข้างนอกเข้ามาส่งในชุมชนใส่เสื้อกั๊กสีเหลือง รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างทั้ง 2 ชุดนี้เก็บค่าโดยสารจากชุมชน-สี่แยกพรานนก หรือจากสี่แยกพรานนก-ชุมชน เที่ยวละ 3 บาท เริ่มตั้งแต่ 05.00 - 24.00 น. คนขึ้นรถมอเตอร์ไซด์รับจ้างเหล่านี้ส่วนใหญ่รู้จักกันและมีบางส่วนที่เป็นคนในชุมชน รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างทั้ง 2 ชุดนี้ไม่มีปัญหาในเรื่องการแย่งผู้โดยสารกัน เนื่องจากได้มีการตกลงกันไว้ว่า ถ้าชุดที่รับจากข้างนอกเข้ามาส่งในชุมชน จะต้องไม่รับคนจากข้างในชุมชนออกไปข้างนอก จะต้องตีรถเปล่ากลับออกไป เช่นเดียวกัน ถ้าชุดที่รับจากในชุมชนออกไปข้างนอก จะต้องไม่รับคนจากข้างนอกเข้าไปในชุมชน ต้องกลับรถเปล่า ซึ่งทั้ง 2 ชุดต่างก็ทำตามข้อตกลงเป็นอย่างดี

2.3 การสาธารณูปโภค

ชุมชนวัดอมรทายการามนี้ มีไฟฟ้าและน้ำประปามาก่อนหน้าที่จะมีการจัดตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการ ในกรณีที่เป็นบ้านซึ่งแบ่งห้องให้เช่านั้น บางบ้านเจ้าของได้ติดตั้งมิเตอร์แยกต่างหากเพื่อให้ผู้มาเช่าจ่ายค่าน้ำค่าไฟเองต่างหากจากค่าเช่า แต่ในบางรายเจ้าของบ้านก็คิดรวมไปในค่าเช่า

สำหรับเรื่องส้วมนั้น จากข้อมูลการสำรวจความจำเป็นพื้นฐานข้อมูลประจำชุมชนวัดอมรทายการามซึ่งสำรวจเมื่อ พ.ศ. 2528 พบว่าในชุมชนนี้ครอบครัวที่มีส้วมถูกหลักสุขาภิบาลคือใช้ส้วมราดน้ำมีร้อยละ 68 และการกำจัดขยะมูลฝอย ปัจจุบันจะมีรถเข็นเข้ามารับขยะตามชอยต่าง ๆ เพื่อนำไปทิ้งที่รถเก็บขยะโดยชาวบ้านจะเสียค่าบริการบ้านละ 10-20 บาท/เดือน เพื่อเป็นสินน้ำใจให้แก่ผู้ที่เข็นรถเข้ามาเก็บขยะในชอย จะมีบ้านอยู่ไม่กี่หลังซึ่งอยู่ติดกับทางรถไฟไม่น่าขยะมาทับกับรถเก็บขยะ แต่ทั้งบริเวณริมทางรถไฟนั้นเอง

2.4 การบริการของรัฐ

หน่วยงานของรัฐที่ให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนในชุมชนวัดอมรทวยการาม มีดังนี้คือ

2.4.1 บริการด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัย

สถานีตำรวจนครบาลบางกอกน้อย เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประชาชนในชุมชนวัดอมรทวยการาม โดยทางเจ้าหน้าที่ตำรวจจะติดตามตามข่าวคราวจากประธานกรรมการชุมชน และจะมีรถสายตรวจเข้ามาตรวจตราเป็นประจำ แต่ในชุมชนวัดอมรทวยการามนี้ไม่เคยมีคดีอาชญากรรมร้ายแรงเกิดขึ้น จะมีบ้างในกรณีคนนอกชุมชนเข้ามาจี้ จกชิงวิ่งราวคนในชุมชน ซึ่งเท่าที่ผ่านมาก็มีเพียง 2 ครั้งเท่านั้น และคนในชุมชนได้ช่วยกันจับกุมและนำตัวส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย

2.4.2 บริการด้านสาธารณสุข

ประชาชนในชุมชนวัดอมรทวยการามได้รับการบริการทางด้านสาธารณสุขจากศูนย์บริการสาธารณสุข 30 วัดเจ้าอาม สังกัดสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร โดยจะมีพยาบาลเยี่ยมบ้านของศูนย์บริการสาธารณสุข 30 วัดเจ้าอามนี้ เข้ามาให้ความช่วยเหลือแนะนำ และให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านการรักษาสุขภาพอนามัยอยู่เป็นประจำ

นอกจากศูนย์บริการสาธารณสุข 30 วัดเจ้าอามแล้ว โรงพยาบาลศิริราช สังกัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งให้บริการด้านสาธารณสุขแก่ประชาชนในชุมชนวัดอมรทวยการาม และมักได้รับความนิยมนในการขอรับบริการจากประชาชนมากกว่าศูนย์บริการสาธารณสุข ทั้งนี้เนื่องจากประการแรก คือประชาชนในชุมชนวัดอมรทวยการามสามารถไปขอรับบริการจากโรงพยาบาลศิริราช ได้สะดวกกว่าการไปขอรับบริการจากศูนย์บริการสาธารณสุข เพราะสถานที่ตั้งของศูนย์บริการสาธารณสุข 30 วัดเจ้าอาม อยู่ห่างจากชุมชนมากกว่าโรงพยาบาลศิริราช

ประการที่สอง เนื่องจากความคิดที่ว่า การให้บริการของโรงพยาบาลย่อมดีกว่าทางศูนย์บริการสาธารณสุข เพราะมีอุปกรณ์และเครื่องมือที่พร้อมกว่า และหากทางศูนย์บริการสาธารณสุขไม่สามารถรักษาได้ ก็ต้องส่งมารับการรักษาที่โรงพยาบาลอีก ทำให้เป็นการเสียเวลา ประชาชนจึงเข้ารับการบริการจากโรงพยาบาลมากกว่าที่จะไปขอรับบริการจากทางศูนย์บริการสาธารณสุข แม้ว่าจะเป็นการเจ็บป่วยเล็กน้อย เช่น ปวดหัว เป็นไข้ ก็ตาม

2.4.3 บริการด้านการศึกษา

ในด้านการศึกษา สถานศึกษาที่อยู่ใกล้ชุมชนนี้มีอยู่ 2 แห่ง ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับ คือระดับประถม 1-6 เป็นโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่โรงเรียน วัดสุวรรณาราม และระดับ ม.1-ม.6 สังกัดกรมสามัญ กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่โรงเรียน สุวรรณารามวิทยาคม

2.4.4 บริการด้านอื่น ๆ

นอกจากการให้บริการด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสถานีตำรวจนครบาลบางกอกน้อย การให้บริการทางด้านสาธารณสุขของโรงพยาบาลและศูนย์บริการสาธารณสุข 30 วัดเจ้าอาวาส และการให้บริการด้านการศึกษา ของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนสังกัดกรมสามัญแล้วยังมีหน่วยงานอื่น ๆ อีก เช่นองค์การโทรศัพท์ ได้มาติดตั้งตู้โทรศัพท์สาธารณะ 2 เครื่อง คือบริเวณหน้าวัดอมรทวยการามและหน้า วัดดุสิตาราม ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกของชุมชน

สำนักงานเขตบางกอกน้อย เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ให้บริการด้านต่าง ๆ เช่นเรื่องทะเบียนราษฎร รักษาความสะอาด ตลอดจนงานด้านพัฒนาชุมชน ซึ่งทางกรรมการชุมชนได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริการของสำนักงานเขตว่า "ทางสำนักงานเขตบางกอกน้อยนี้ไม่ค่อยมาดูแล ตอนที่ผู้อำนวยการเขตคนเก่า คุณศิริ เปรมปรีดี เป็นผู้อำนวยการเขตนั้นได้มีการดูแลเอาใจใส่ว่าทางชุมชนต้องการสิ่งใดหรือขาดเหลืออะไร ทางสำนักงานเขตก็จัดหาให้ แต่เมื่อเปลี่ยนผู้อำนวยการเขตใหม่ ไม่มีการดูแลหรือเอาใจใส่ แม้แต่พัฒนากรเขตที่ต้องมีหน้าที่ติดต่อประสานงานกับกรรมการชุมชน ยังไม่เคยมาในชุมชนเลย ทางประชาชนก็ไม่ค่อยกล้าไปติดต่อกับทางสำนักงานเขต เพราะเคยไปติดต่อกับทางสำนักงานเขตมาช่วยปรับปรุงดูแล แต่ก็ไม่ได้รับความช่วยเหลือ ตัวอย่างเช่น บริเวณสี่แยกพรานนกเมื่อก่อนไม่มีพ่อค้า แม่ค้ามาตั้งของขายเกะกะ แลดูสะอาด แต่ในปัจจุบันทุกเช้าพ่อค้า แม่ค้าจะนำของมาตั้งขายบนทางเท้าเต็มไปหมด ประชาชน นักเรียน ที่จะออกไปทำงาน ไปโรงเรียนในตอนเช้าไม่สามารถเดินบนทางเท้าได้ ต้องลงไปเดินบนถนนซึ่งอันตรายมาก และเมื่อพ่อค้า แม่ค้าเหล่านี้เก็บของไปหมด ก็ทิ้งเศษขยะไว้เป็นจำนวนมาก ทางเขตก็ไม่สนใจที่จะมาจัดการให้เกิดความเป็นระเบียบ" (สนธิ เกิดศรีพันธุ์ สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2530)

2.5 ข้อมูลทางประชากร

ประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้อพยพย้ายถิ่นมาจากจังหวัดสุพรรณบุรี และมีบางส่วนที่มาจากอยุธยา อ่างทอง ส่วนคนที่มิพื้นเพเป็นคนในชุมชนนี้มีเพียงเล็กน้อย ผู้ที่อพยพย้ายถิ่นมาจากสุพรรณบุรี ปัจจุบันยังมีการโยกย้ายและเดินทางไปมาหาสู่กันในหมู่ญาติระหว่งชุมชนวัดอมรทวยการามกับสุพรรณบุรีอยู่อย่างค่อนเนื่อง เช่นในวันสำคัญต่าง ๆ ได้แก่วันปีใหม่ วันสงกรานต์คนเหล่านี้ก็จะกลับไปเพื่อทำตามประเพณีที่บ้านเดิมของตน หรือในฤดูหนาว บางส่วนก็กลับไป

ช่วยทางบ้านทำนา และเมื่อหมดฤดูการทำนาก็จะกลับมาประกอบอาชีพรับจ้างในชุมชนตามเดิม และเมื่อกลับมาก็ได้ชักชวนญาติ ๆ มาช่วยกันประกอบอาชีพรับจ้างเย็บผ้าในชุมชนด้วย

การกระจายตัวของประชากรในชุมชนวัดอมรทายการาม จำแนกตามเพศ วัย การศึกษา อาชีพ รายได้ ศาสนา สถานภาพสมรส และระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน มีดังนี้

2.5.1 เพศ : ในชุมชนวัดอมรทายการามหรือชุมชนวัดใหม่ยายมอญนี้ มีบ้านเรือนอยู่ 133 ครัวเรือน 208 ครอบครัว แต่ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างมาเพียง 104 ครอบครัว พบว่าในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 104 คน เป็นหญิงมากกว่าครึ่ง คือ 65.4% ส่วนที่เหลือ 34.6% เป็นชาย ดังตาราง 2.2 และเหตุที่เป็นหญิงมากกว่า เนื่องจากผู้ศึกษาได้เข้าเก็บข้อมูลในเวลากลางวัน ซึ่งเป็นเวลาที่ผู้ชายส่วนใหญ่ออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน

ตาราง 2.2 : แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามเพศ

ชาย	หญิง	รวม
36 34.6%	68 65.4%	104 100%

2.5.2 อายุ : ประชากรอยู่ในช่วงอายุ 20-40 ปีเป็นส่วนใหญ่ คือ 67.3% รองลงมาคืออีก 23.1% อยู่ในช่วงอายุ 41-61 ปี นอกนั้นอยู่ในช่วงต่ำกว่า 20 ปีและสูงกว่า 62 ปีขึ้นไป คิดเป็น 3.8% และ 5.8% ตามลำดับ (ตาราง 2.3)

ตาราง 2.3 : แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามอายุ

ต่ำกว่า 20 ปี	20-40 ปี	41-61 ปี	สูงกว่า 62 ปีขึ้นไป	รวม
4 3.8%	70 67.3%	24 23.1%	6 5.8%	104 100%

2.5.3 การศึกษา : ประชาชนในชุมชนวัดอมรทวยการามได้รับการศึกษาระดับสูงสุดคือระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีเพียง 12 ราย จากประชากร 104 คน หรือคิดเป็น 11.5% อีก 18 รายหรือ 17.3% ไม่ได้เรียนหนังสือและประชากร 74 รายหรือ 71.2% ของประชากร เป็นผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ตาราง 2.4)

ตาราง 2.4 : แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามการศึกษา

ไม่ได้เรียน	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	อุดมศึกษา	อื่น ๆ	รวม
18	74	12	-	-	104
17.3%	71.2%	11.5%	-	-	100%

2.5.4 ศาสนา : ประชากร 100% นับถือศาสนาพุทธ (ตาราง 2.5)

ตาราง 2.5 : แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามการนับถือศาสนา

พุทธ	คริสต์	อิสลาม	รวม
104	-	-	104
100%	-	-	100%

2.5.5 สถานภาพสมรส : ประชากรเกือบทั้งหมดคือ 92 ราย คิดเป็น 88.5% อยู่ในสถานภาพสมรสแล้ว สำหรับผู้ที่ เป็นโสดมี 6 รายหรือ 5.8% นอกนั้นเป็นหม้ายและหย่าร้าง 4 รายหรือ 3.8% และ 2 รายหรือ 1.9% ตามลำดับ (ตาราง 2.6)

ตาราง 2.6 : แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามสถานะภาพสมรส

โสด	สมรส	หม้าย	หย่าร้าง	รวม
6	92	4	2	104
5.8%	88.5%	3.8%	1.9%	100%

2.5.6 อาชีพ : จากการศึกษาพบว่าประชากรส่วนใหญ่ 60 ราย หรือ 57.7% ประกอบอาชีพรับจ้าง ซึ่งได้แก่

- ขับรถสามล้อรับจ้าง : ผู้ชายในชุมชนส่วนใหญ่ มีอาชีพขับรถสามล้อรับจ้าง โดยจะไปขอเช่ารถสามล้อจากอยู่ในราคาวันละ 360 บาท เมื่อหักค่าเช่าแล้วรายได้เฉลี่ยจะประมาณวันละ 100-200 บาท บางรายก็เช่ารถขับทั้งวัน แต่บางรายเช่าแบ่งกัน 2 คน ๆ ละครึ่งวัน

- ตัดเย็บผ้าโหล : ผู้หญิงในชุมชนมีอาชีพในการตัดเย็บผ้าโหลโดยจะซื้อผ้าจากเรือนจำสามยอดในราคา กิโลกรัมละประมาณ 85 บาท นำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าชุดเด็กและเสื้อกล้ามผู้ใหญ่ เสื้อผ้าชุดเด็กจะมีทั้งขนาดเล็กและเด็กโต เสื้อเด็กเล็กจะขายในราคาโหลละ 40 บาท และเสื้อผ้าเด็กโตจะขายในราคาโหลละ 90 บาท ส่วนเสื้อกล้ามผู้ใหญ่จะขายราคาโหลละประมาณ 107 บาท โดยจะมีผู้มารับซื้อถึงบ้าน เพื่อนำไปขายตามตลาดหรือต่างจังหวัด ซึ่งบางครั้งผู้ที่ตัดเย็บจะนำไปขายปลีกเองที่สวนจตุจักร ในวันเสาร์-อาทิตย์

- ร้อยพวงมาลัย : ผู้หญิงในชุมชน จะมีอาชีพอีกอาชีพนอกจากการตัดเย็บเสื้อผ้าโหล คือรับจ้างร้อยพวงมาลัย โดยจะมีนายทุนซึ่งอยู่ทางหลังวัดอมรทาลัยการามมาจ้างคนในชุมชน นายทุนนี้จะเป็นผู้หาดอกไม้ รับขึ้น มาให้ผู้รับจ้างร้อยพวงมาลัย และจ้างในราคา ร้อยละ 30 บาท โดยปกติจะร้อยได้ประมาณวันละ 50-60 บาท และเมื่อถึงเวลานายทุนจะมารับพวงมาลัยไปขายเอง

นอกจากรับจ้างแล้ว ประชาชนในชุมชนวัดอมรทาลัยการามยังประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งเป็นการขายเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่นขายของชำในชุมชน ขายกล้วยเดี่ยว ห่อหมก ลูกชิ้น อีก 14 ราย หรือ 13.5% ส่วนผู้ที่รับราชการมี 10 ราย จากประชากรทั้งหมด คิดเป็น 9.6% และอีก 20 ราย หรือ 19.2% นั่นคือพวกที่เป็นแม่บ้าน (ตาราง 2.7)

ตาราง 2.7 : แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามอาชีพ

รับราชการ	ค้าขาย	รับจ้าง	เกษตรกร	อื่น ๆ	รวม
10	14	60	-	20	104
9.6%	13.5%	57.7%	-	19.2%	100%

2.5.7 รายได้ : เนื่องจากประชาชนในชุมชนส่วนมากจะประกอบอาชีพรับจ้าง ดังนั้นรายได้เฉลี่ยต่อเดือน อยู่ในช่วง 2,001-3,000 บาท เป็นส่วนใหญ่คือ 54 ราย หรือ 51.9% อีก 32 ราย หรือ 30.8% มีรายได้ 3,001 บาทขึ้นไป และผู้ที่มีรายได้ต่ำ คือต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน มี 18 ราย หรือ 17.3% (ตาราง 2.8)

ตาราง 2.8 : แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

ต่ำกว่า 2,000 บาท	2,001-3,000 บาท	3,001 บาทขึ้นไป	รวม
18 17.3%	54 51.9%	32 30.8%	104 100%

จากรายได้ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ประชาชนในชุมชนมีรายได้ที่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายแต่ไม่เหลือเก็บในจำนวนที่ใกล้เคียงกับพวกที่รายได้ไม่เพียงพอ คือ พวกที่รายได้เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บมี 50 ราย คิดเป็น 48.1% และผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอมี 46 ราย หรือคิดเป็น 42.2% ผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอเหล่านี้ต้องกู้ยืม ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็จะเป็นการกู้ยืมกันเองในหมู่ญาติ หรือกู้ยืมจากคนในชุมชนกันเอง แต่ถ้าเป็นข้าราชการจะกู้ยืมจากสวัสดิการของหน่วยงานของตน สำหรับผู้ที่มีรายได้เหลือเก็บมีเพียงส่วนน้อยคือ 8 ราย คิดเป็น 7.7% ของประชากรเท่านั้น (ตาราง 2.9)

ตาราง 2.9 : แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามความเพียงพอในรายได้ต่อเดือน

เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ	เหลือเก็บ	ไม่เพียงพอ	รวม
50 48.1%	8 7.7%	46 42.2%	104 100%

2.5.8 ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน : ประชาชนในชุมชนวัดอมรทนายการามมากกว่าครึ่งคือ 56 ราย หรือ 53.8% อาศัยอยู่ในชุมชนในระยะเวลา 1-15 ปี รองลงมาคือ 34 ราย หรือ 32.7% อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลา 16-30 ปี มีเพียงจำนวนน้อยที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกินกว่า 30 ปี หรือต่ำกว่า 1 ปี (ตาราง 2.10)

ตาราง 2.10 : แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ต่ำกว่า 1 ปี	1-15 ปี	16-30 ปี	31-45 ปี	46 ปีขึ้นไป	รวม
8 7.7%	56 53.8%	34 32.7%	2 1.9%	4 3.8%	104 100%

2.6 โครงสร้างทางสังคม

2.6.1 ผู้นำ

ในชุมชนวัดอมรทวยการาม มีกลุ่มที่นับว่าเป็นผู้นำของชุมชนอยู่ด้วยกัน 2 กลุ่ม คือกรรมการชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุข (ออสส.)

นับตั้งแต่มีการจัดตั้งเป็น "ชุมชนวัดอมรทวยการาม" อย่างเป็นทางการนั้น มีกรรมการชุมชนจนถึงปัจจุบันทั้งหมด 3 ชุด โดยในชุดแรกนั้นการเคหะแห่งชาติซึ่งขณะนั้นมีโครงการปรับปรุงสภาพทางกายภาพชุมชนวัดอมรทวยการาม เป็นผู้เข้ามาดำเนินการ และมีคุณสนิท เกิดศรีพันธุ์ เป็นประธานกรรมการชุมชนชุดแรก เมื่อครบวาระ 2 ปีจึงมีการเลือกตั้งกันใหม่ ในชุดที่ 2 นี้มี พันจ่าอากาศเอก ชด แดงมณี ข้าราชการบำนาญเป็นประธานกรรมการชุมชน เมื่อกรรมการชุมชนชุดที่ 2 นี้ครบวาระ ซึ่งเป็นเวลาที่ทางการเคหะแห่งชาติได้มอบงานในชุมชนวัดอมรทวยการามให้ทางสำนักงานเขตบางกอกน้อยเป็นผู้ดูแล หลังจากที่การเคหะแห่งชาติได้มีการปรับปรุงสภาพทางกายภาพเรียบร้อยแล้ว ดังนั้นในการเลือกตั้งกรรมการชุมชนชุดที่ 3 ซึ่งเป็นชุดปัจจุบัน ทางสำนักงานเขตบางกอกน้อยจึงเป็นผู้เข้ามาดำเนินการ โดยนำรายชื่อผู้ที่เคยเป็นกรรมการชุมชนจำนวน 28 คน มาสอบถามความเห็นจากชาวบ้านว่าเหมาะสมหรือไม่ที่จะให้สมัครรับเลือกตั้ง เมื่อชาวบ้านเห็นด้วยจึงได้จัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นอีกครั้ง โดยให้หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนมีสิทธิออกเสียงได้ 1 เสียงต่อ 1 ครัวเรือน และเลือกกรรมการชุมชน 15 คน จากผู้ถูกเสนอชื่อ 28 คน เมื่อได้กรรมการชุมชน 15 คนตามจำนวนแล้ว กรรมการทั้ง 15 คนจึงมาเลือกประธานกรรมการกันเอง ผลการเลือกตั้ง พันจ่าอากาศเอก ชด แดงมณี ข้าราชการบำนาญ ได้รับเลือกเป็นประธานกรรมการชุมชนอีกครั้ง และกรรมการชุมชนชุดที่ 3 นี้ส่วนใหญ่แล้วเป็นกรรมการชุมชนในชุดที่ 2 นั้นเอง จึงมีประชาชนบางคนซึ่งเป็นส่วนน้อยวิพากษ์วิจารณ์และร้องเรียนต่อสำนักงานเขตบางกอกน้อยว่ากรรมการชุดที่ 2 มีการเล่นพรรคเล่นพวก แต่ทางสำนักงานเขตบางกอกน้อยยังคงยืนยันในผลการเลือกตั้งว่าถูกต้อง และเป็นผลการเลือกตั้งที่ประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับ

สำหรับเกณฑ์ในการเลือกกรรมการชุมชนนั้น ชาวบ้านใช้เกณฑ์ในเรื่องของฐานะทั้งด้านการงานและการเงิน โดยมีความเห็นว่า เลือกคนที่มีฐานะทางการเงินดีกว่าคนใน

ชุมชนเพราะหากเกิดเรื่องเดือดร้อน กรรมการซึ่งมีฐานะดีกว่าจะได้พอช่วยเหลือได้และเลือกผู้ที่มีอาชีพการงานเป็นข้าราชการ ซึ่งจะเป็นผู้รู้และสามารถติดต่อกับทางราชการได้ ดังนั้นจะพบว่ากรรมการชุมชนชุดที่ 3 นี้ส่วนมากจะประกอบอาชีพที่มั่นคง เช่น ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ ค้าขาย หรือรับเหมาก่อสร้างที่พอมิทุนของตัวเอง และเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าคนในชุมชน ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยและสภาพบ้านพักอาศัย คนเหล่านี้จะมีบ้านและที่ดินเป็นของตนเอง หรืออย่างน้อยมีบ้าน เป็นของตนเองแต่ปลูกอาศัยในที่เช่า ในขณะที่ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่เช่าห้องอยู่

จากการนำเอาฐานะทางเศรษฐกิจ และการประกอบอาชีพมาเป็นเกณฑ์ในการเลือกกรรมการชุมชนนั้น ผลที่ตามมาคือ เมื่อกรรมการชุมชนเสนอความคิดใด ๆ ขึ้นมาและมาขอความเห็นจากชาวบ้าน แม้บางครั้งชาวบ้านจะไม่เห็นด้วย แต่มีกล้าเสนอแนะหรือขัดแย้งใด ๆ ด้วยเกรงใจ และกลัวว่าเมื่อขัดแย้งไปแล้วหากต้องไปขอความช่วยเหลือจากกรรมการชุมชน จะไม่ได้รับความช่วยเหลือ เช่นจะขอกู้เงินจากการเคหะแห่งชาติ ประธานกรรมการชุมชนต้องเป็นผู้เซ็นรับรอง หากขัดแย้งกับกรรมการชุมชนและคนต้องการกู้เงิน ก็เกรงว่าประธานกรรมการชุมชนจะไม่เซ็นรับรองให้ (นางนวล บุญสมัย. สัมภาษณ์ 5 สิงหาคม 2530)

กลุ่มที่นับว่าเป็นผู้นำในชุมชนอีกกลุ่มคือ กลุ่มของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสส) ซึ่งอาสาสมัครสาธารณสุขหรือ อสส. เหล่านี้ เกิดมีขึ้นในชุมชนเนื่องจาก ศูนย์บริการสาธารณสุข 30 วัดเจ้าอาวาส ได้ดำเนินนโยบายเกี่ยวกับการนำสาธารณสุขมูลฐานและความจำเป็นพื้นฐานมาใช้ในชุมชนแออัด เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้มีการช่วยเหลือกันและร่วมมือกันในการแก้ปัญหาในชุมชนของตน จึงจะจัดให้มีการอบรม อสส. ขึ้นเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น หรือปฐมพยาบาลแก่คนในชุมชนของตน ทางเจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการสาธารณสุข จึงได้ติดต่อทางกรรมการชุมชนให้จัดหาอาสาสมัครที่จะเข้ารับการอบรม ดังนั้นกรรมการชุมชนจึงได้คัดเลือกจากคนที่รู้จักและว่างงานให้มาอบรม จำนวน 10 คน คนเหล่านี้บางคนก็เต็มใจที่จะอบรมและทำหน้าที่ อสส. ต่อไปบางคนไม่เต็มใจจะอบรมแต่กรรมการชุมชนขอร้องและเห็นว่าตนยังไม่มียานพาหนะจึงยอมไป นอกจากนี้ เหตุผลของการเข้ารับการอบรมอีกประการได้แก่การได้รับสิ่งตอบแทนในการอบรม ซึ่งได้แก่เบี้ยเลี้ยงระหว่างการอบรม 45 บาท ต่อวัน ตลอดการอบรม 10 วัน และการได้สิทธิในการรักษาพยาบาลฟรีจากหน่วยงานของราชการ ผลจากการไม่เต็มใจสมัครเป็น อสส. ก็คือหลังการอบรม อสส. บางคนได้งานทำ จึงไม่มีเวลาที่จะทำหน้าที่ อสส. หรือทำแต่ก็ทำได้ไม่เต็มที่ และในบางรายก็ขอลาออกไปเลย ปัจจุบันจึงมี อสส. ที่ทำหน้าที่อยู่เพียง 8 รายเท่านั้นและไม่มียกกรรมใด ๆ เกิดขึ้น เนื่องจากอสส. เองไม่มีเวลา จึงมีเพียงรายงานการสำรวจเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของคนในชุมชนประจำทุกเดือนเท่านั้น

การที่มีการเลือก อสส. โดยชาวบ้านมิได้มีส่วนร่วมรับรู้ประกอบกับการมิได้ทำกิจกรรมใด ๆ ของ อสส. ยังผลให้ชาวบ้านบางส่วนไม่รับรู้ว่ามี อสส. ในชุมชน หรือบางคนรู้ว่ามี อสส. แต่ไม่รู้ว่าทำหน้าที่อย่างไรและมีใครบ้างที่เป็น อสส.

ในส่วนของฐานะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของ อสส.พบว่าไม่ค่อยมีความแตกต่างไปจากคนในชุมชน นั่นคือ มีรายได้จากการรับจ้าง เย็บผ้าหรือร้อยมาลัยเท่านั้น

2.6.2 ความสัมพันธ์หรือความขัดแย้ง

ชาวบ้านแม้จะมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติบ้าง แต่ก็ไม่ได้เหนียวแน่นเพียงพอแก่การเป็นพื้นฐานการมีส่วนร่วม ความสนิทชิดเชื้อและการช่วยเหลือกันมักจำกัดวงเฉพาะในหมู่ญาติสนิท ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชนจึงมีลักษณะหลวม ๆ ก่อนไปในทางตัวใครตัวมัน ซึ่งส่วนหนึ่งอาจสัมพันธ์อยู่กับวิถีการทำมาหากินของชาวบ้าน ที่ในแต่ละวันชาวบ้านจะผูกพันกับตัวเองและครอบครัว ดังนั้นปฏิภยสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างชาวบ้านเกิดขึ้นได้ไม่มาก นอกจากความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับชาวบ้าน และความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้นำ ก็นับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ

ดังที่กล่าวข้างต้นแล้วว่าในชุมชนแห่งนี้ กลุ่มที่จะนับได้ว่าเป็นผู้นำได้นั้นมี 2 กลุ่มคือ กลุ่มของคณะกรรมการชุมชน และกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข ดังนั้นในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับผู้นำนั้น จึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับคณะกรรมการชุมชน และชาวบ้านกับ อสส.

ความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างชาวบ้านกับกรรมการชุมชนนั้นพอมืออยู่บ้าง เนื่องจากกรรมการชุมชนส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่อพยพย้ายถิ่นมาจากสุพรรณบุรี จึงมีการพูดคุยหักทลายกันแต่ก็จะเป็นการพูดคุยกันใน เรื่องส่วนตัวหรือ เรื่องทั่ว ๆ ไปจะไม่พูดคุยกันใน เรื่องปัญหาในชุมชน ซึ่งทางกรรมการชุมชนเห็นว่าการพูดคุยหรือถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนนั้นชาวบ้านไม่ค่อยสนใจ ในขณะที่ชาวบ้านมองว่าตนอยู่ในฐานะยากจน จึงไม่กล้าแสดงความคิดเห็นใด ๆ เกรงว่ากรรมการชุมชนจะไม่รับฟัง

สำหรับประธานกรรมการชุมชน ซึ่งเป็นคนดั้งเดิมในละแวกชุมชนนี้และมีฐานะดี ในความสัมพันธ์ส่วนตัวกับชาวบ้านนั้นพบว่าไม่น้อยกว่ากรรมการคนอื่น ๆ สิ่งเกิดได้จากเวลาที่ประธานกรรมการชุมชน เดินในชุมชนนั้นจะไม่ค่อยมีใครหักทลายหรือพูดคุยเท่าใดนัก ประกอบกับบุคลิกลักษณะส่วนตัวของประธานกรรมการนั้น เป็นคนเฉย ไม่ค่อยพูด และจะพูดคุยกับคนที่คุ้นเคยกันเท่านั้น ชาวบ้านจึงมองว่าประธานกรรมการ เป็นคนหยิ่ง

นอกจากความแตกต่าง ในฐานะทางเศรษฐกิจแล้ว การไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่กรรมการชุมชนของชาวบ้าน ยังสร้างความรู้สึกที่ขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับกรรมการชุมชนขึ้นอีกด้วย นั่นคือชาวบ้านบางส่วนเข้าใจว่ากรรมการชุมชนได้รับเงินเดือนจากการเป็นกรรมการชุมชน ดังนั้นกรรมการชุมชนจะต้องเป็นคนทำ เมื่อกรรมการชุมชนมาขอความร่วมมือชาวบ้านส่วนนี้จึงไม่ค่อยสนใจ เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งในส่วนนี้กรรมการชุมชนต้องการให้ทางสำนักงานเขต จัดเจ้าหน้าที่มาประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับทราบ และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของกรรมการชุมชน โดยกรรมการชุมชนให้ความเห็นว่าถ้าเจ้าหน้าที่ของทางราชการมา

อธิบาย ชาวบ้านจะเชื่อมากกว่าพวกคนอธิบาย หรือในกรณีที่บ้านของชาวบ้านมีน้ำท่วมนอง เนื่องจากชาวบ้านมักทิ้งเศษผ้า เศษขยะ ไว้หน้าบ้าน แล้วเศษผ้า เศษขยะ เหล่านี้ไหลลงไปอุดตันในท่อระบายน้ำ ชาวบ้านมาขอให้กรรมการชุมชนนำเครื่องสูบน้ำดับเพลิงประจำชุมชนมาสูบน้ำที่ท่วมทิ้ง แต่กรรมการชุมชนไม่เห็นด้วยเพราะถ้าสูบน้ำทิ้งก็ต้องสูบน้ำทั้งชุมชน ประกอบกับชาวบ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการรักษาความสะอาดในชุมชน และเห็นว่าไม่ใช่เป็นการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง จึงไม่สูบน้ำทำให้ชาวบ้านเกิดความไม่พอใจกรรมการชุมชน

ในส่วนของความสัมพันธ์ของชาวบ้านกับ อสส. นั้น เป็นไปในลักษณะเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกันเอง เนื่องจาก อสส. ไม่มีความแตกต่างจากชาวบ้าน และจากภาวะเศรษฐกิจที่บีบรัดจึงทำให้ความสัมพันธ์ของชาวบ้านและ อสส. เป็นความสัมพันธ์แบบหลวม ๆ ชาวบ้านจะติดต่อกับ อสส. เฉพาะเวลาที่จะขอยาและ อสส. จะติดต่อหรือเรียกชาวบ้านประชุม เฉพาะเวลาที่มีข่าวสารทางสาธารณสุขจะแจ้งให้ชุมชนทราบ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะจัดบริการตรวจรักษาให้ในชุมชน ซึ่งในการเรียกประชุมชาวบ้านนั้นมักไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเท่าใด แต่หากมีการให้บริการฟรี ชาวบ้านจึงจะออกจากบ้านมาร่วมกิจกรรมในรูปแบบของการขอรับบริการ

นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างกรรมการชุมชนด้วยกัน พบว่ามีความขัดแย้งกันเองในเรื่องของความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน และแสดงออกด้วยการไม่เข้าร่วมประชุม จึงมีผลต่อการไม่เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ปัญหานี้ประธานกรรมการและกรรมการชุมชนบางคนได้เสนอต่อทางสำนักงาน เขตว่าควร เป็นการ เลือก เฉพาะตัวประธานกรรมการชุมชน เพียงคนเดียว และประธานกรรมการชุมชนจะเป็นผู้คัดเลือกแต่งตั้งกรรมการชุมชนคนอื่น ๆ เองเพื่อทำการทำงาน เข้ากันได้และสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

ความขัดแย้งที่ค่อนข้างรุนแรงในชุมชนนี้ได้แก่ความขัดแย้งกันระหว่างกรรมการชุมชนและ อสส. ที่เป็นครูที่เลี้ยงในศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนพหุศึกษา เป็นความขัดแย้งกันในเรื่องของการเข้าไปดูแลกิจการในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากเดิมกรรมการชุมชนปล่อยให้ครูที่เลี้ยงดำเนินการเองตลอดนับตั้งแต่การก่อสร้าง โดยทางกรรมการชุมชนมิได้เข้าไปควบคุม ประธานกรรมการชุมชนเพียงเขียนชื่อในหนังสือที่ทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ทราบไปขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานหรือบริษัทต่าง ๆ ต่อมาเมื่อทางการเคหะแห่งชาติทราบว่าการจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ขึ้นในชุมชน จึงได้สอบถามมายังกรรมการชุมชนว่าได้ดูแลในเรื่องของศูนย์ฯ หรือไม่ และทำหนังสือมาให้กรรมการชุมชนเข้าไปดูแลในเรื่องการเรียน-การสอน รายรับ-รายจ่าย จึงเป็นเหตุให้กรรมการชุมชนและครูที่เลี้ยงเกิดความขัดแย้งกัน โดยทางครูที่เลี้ยงไม่ยอมให้กรรมการชุมชนเข้ามาควบคุม เพราะเห็นว่า อสส. ที่เป็นครูที่เลี้ยงได้ดำเนินการเองมาโดยตลอด กรรมการชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือเลยแต่เมื่อศูนย์ฯ สามารถจัดตั้งและดำเนินการมาได้แล้ว ทางกรรมการชุมชนจะเข้ามาดูแล ทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นี้จึงไม่ยอม เมื่อทางศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ไม่ยอม กรรมการชุมชนจึงแจ้งให้ทางการเคหะแห่งชาติเข้ามาดำเนินการเอง แต่ก็ไม่สามารถเอาศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นี้ให้อยู่ในความดูแลของกรรมการชุมชนได้ เกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของทางการเคหะแห่งชาติกับครูที่เลี้ยง ดังนั้นการเคหะแห่ง

ชาติจึงตัดความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่ศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นี้ไป และทางกรรมการชุมชนก็ได้ปล่อยให้ทางครูที่เลี้ยงดำเนินการกันเอง โดยมีความเห็นว่าการที่ทางครูที่เลี้ยงไม่ยอมให้กรรมการชุมชนเข้าไปดูแลนั้น อาจมีสาเหตุจากเรื่องของผลประโยชน์ในเรื่องเงินค่าเลี้ยงดูที่ศูนย์เลี้ยงเด็กฯ เก็บจากเด็กวันละ 10 บาทต่อคน

อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งของผู้นำทั้งสองของกรรมการชุมชนด้วยกัน และกรรมการชุมชนกับครูที่เลี้ยงในศูนย์เลี้ยงเด็กฯ นั้น ชาวบ้านไม่ได้มีส่วนรับรู้ในความขัดแย้งของผู้นำเลย และสำหรับกรรมการชุมชนกับครูที่เลี้ยงนั้นแม้จะมีความขัดแย้งในเรื่องของศูนย์เลี้ยงเด็กฯ ก็เป็นเพียงความขัดแย้งกันในเรื่องของงานเท่านั้น และทั้งสองฝ่ายไม่ก้าวก่ายกันในเรื่องของการงาน แต่ในความสัมพันธ์ส่วนตัวแล้ว อสส. ที่เป็นครูที่เลี้ยงกับกรรมการชุมชนยังคงมีอยู่

2.6.3 การกำหนดการตัดสินใจ

การกำหนดการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ชาวบ้านไม่มีส่วนรับรู้ อำนาจในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับผู้นำในชุมชน ผู้นำจะให้ชาวบ้านเข้ามีส่วนร่วมในลักษณะของการขอความช่วยเหลือมากกว่าที่จะให้ชาวบ้านเข้ามีส่วนร่วมที่แท้จริง นั่นคือผู้นำจะมีความคิดหรือกำหนดไว้แล้วว่าทำอะไร เมื่อไร แล้วจึงแจ้งให้ชาวบ้านทราบเพื่อขอความร่วมมือ เหตุที่เป็นเช่นนี้เกิดจากทั้งชาวบ้านและผู้นำเอง นั่นคือชาวบ้านต้องประกอบอาชีพรับจ้าง จึงไม่ค่อยมีเวลาและไม่ค่อยมาประชุม เมื่อผู้นำเรียกประชุม หรือคนที่มาประชุมก็ไม่กล้าเสนอความคิดเห็นต่อผู้นำ ด้วยเห็นว่าตนเป็นผู้ย่อยเกรงว่าจะไม่มีใครรับฟัง ดังนั้นในการไปประชุม จึงเป็นเพียงการไปร่วมรับฟังเท่านั้น ส่วนทางผู้นำกลับมองปัญหานี้ว่าเป็นเรื่องของการขาดความกระตือรือร้นในการเข้ามีส่วนร่วมของชาวบ้าน ประกอบกับผู้นำไม่ให้ความสำคัญในการดึงชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จึงคิดและตัดสินใจกันเองในหมู่ผู้นำ

การไม่ให้ความสำคัญกับชาวบ้านในการมีส่วนร่วมตัดสินใจของผู้นำนั้นได้ถูกสนับสนุนด้วยการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่เอาใจใส่ หรือให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างจริงจัง นั่นคือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นความคิดริเริ่มของหน่วยงานของรัฐนั้นจะเป็นในรูปของการทำให้ทุกอย่าง ตั้งแต่ คิดค้นปัญหา วางแผน ตลอดจนดำเนินการในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้นชาวบ้านเพียงให้ความร่วมมือตามที่รัฐต้องการและกำหนดมาเท่านั้น ตัวอย่างที่เห็นได้ในชุมชนนี้ เช่นการทำทางเดินในชุมชนซึ่งทางราชการและแห่งชาติเป็นผู้กำหนดปัญหา วางแผน ตลอดจนดำเนินการด้วยการเปิดประมูลให้บริษัทเอกชน เข้ามารับทำ ชาวบ้านมิได้มีส่วนกำหนดปัญหาหรือความต้องการของคนเลย แต่ชาวบ้านมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่เข้ามาดำเนินการก่อสร้างที่รัฐจัดหามาด้วยการเตรียมอาหารและเครื่องดื่มไว้บริการ

2.7 การรวมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

ในเรื่องของการรวมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนนั้น พบว่าประชาชนในชุมชนนี้ไม่มีการรวมกลุ่มใด ๆ กันเลย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน หรือกลุ่มใด ๆ ก็ตามประชาชนมีลักษณะไม่สนใจ ต่างคนต่างอยู่ แต่ถ้าเป็นเรื่องของการตาย การทำบุญตามประเพณี ชาวบ้านจึงจะให้ความร่วมมือกันมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน ในช่วงของกรรมการชุมชนชุดแรก ซึ่งมีคุณสมิท เกิดศรีพันธุ์ เป็นประธานกรรมการชุมชนนั้น ทางคณะกรรมการชุมชนมีความคิดกันว่าน่าจะรวมกลุ่มผู้มีอาชีพเย็บผ้าโหล เพราะในชุมชนนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเย็บผ้าโหล โดยจะมีพ่อค้าจากนอกชุมชนมารับซื้อไปขายตามตลาดต่างจังหวัด และเนื่องจากมีการเย็บผ้าโหลกันแทบทุกครัวเรือน ทำให้พ่อค้าที่มารับซื้อสามารถถกตราค่าได้ เพราะชาวบ้านต้องแย่งกันขายและในที่สุดก็เป็นลักษณะขายตัดราคากัน ซึ่งทางกรรมการชุมชนเห็นว่าควรทำเป็นสหกรณ์กลุ่มผู้มีอาชีพเย็บผ้าโหล โดยจะรับซื้อเสื้อผ้าโหลจากชาวบ้าน และทางสหกรณ์จะเป็นผู้ขายและกำหนดราคาแก่พ่อค้าที่มารับซื้อ เมื่อมีกำไรก็จะนำมาแบ่งกันตามส่วนที่ชาวบ้านนำมาขาย แต่มีปัญหาคือว่าผู้ที่มิทุน เป็นผู้ค้ารายใหญ่ในชุมชนไม่ให้ความสนใจ ส่วนทางกรรมการชุมชนก็ไม่มีทุนที่จะรับซื้อผ้าโหลจากรายย่อยมาก่อน ความคิดนี้จึงไม่อาจสำเร็จลงได้